

Addicions al catàleg dels gelèquids de Catalunya i les illes Balears (Lepidoptera: Gelechiidae)

Emili Requena & Josep Joaquim Pérez De-Gregorio

Museu de Ciències Naturals de Barcelona (Laboratori de Zoologia). Passeig Picasso, s/n; E-08003 Barcelona

Abstract. Additions to the catalogue of the Gelechiidae of Catalonia and the Balearic Islands (Lepidoptera: Gelechiidae). Records of 16 new species of Gelechiidae for Catalonia and the Balearic Islands, of which one, *Eulamprotes parahelotella* Nel, 1995, is new for the Iberian Peninsula, are presented. As well, 19 further species recorded by other studies and three corrected records are given. These species can be added to the previously known members of this family (Requena 2009) to give a total of 200 species.

Resum. Es presenten setze noves espècies de Gelechiidae per a Catalunya i les illes Balears, una de les quals, *Eulamprotes parahelotella* Nel, 1995, és nova per a la península Ibèrica, a més de dinou espècies citades en altres treballs, i la correcció de tres espècies. Totes aquestes dades s'afegeixen a la llista d'aquesta família (Requena 2009) i donen un total de dues-centes espècies.

Keywords: Gelechiidae, Microlepidoptera, Lepidoptera, Catalonia, Balearic Islands, Iberian Peninsula.

Introducció

L'any 2009 es va publicar un extens treball en què el primer dels autors (Requena 2009) donava les dades de les 168 espècies de la família Gelechiidae Staiton, 1854, conegudes fins al 2007 de Catalunya i les illes Balears. Des d'aleshores fins aquest any, la informació faunística sobre els gelèquids catalanobalears s'ha vist significativament ampliada amb noves dades procedents de les recerques dels autors i de companys de la Societat Catalana de Lepidopterologia (SCL), que ens han cedit material per a les nostres col·leccions i/o per determinar. A aquestes addicions, hi hem d'afegir les dades sobre gelèquids aparegudes els darrers deu anys en diverses publicacions, en especial al Butlletí de la SCL. El conjunt de tota aquesta nova informació dóna com a resultat un cens actual de 200 espècies de Gelechiidae per a Catalunya i l'arxipèlag balear.

Material i mètodes

Els 35 tàxons que afegim són el resultat de:

- Les recerques dutes a terme durant els darrers deu anys pels autors i per companys de la SCL que ens han cedit material per a les nostres col·leccions i/o per determinar (16 noves espècies).

- Les dades sobre gelèquids referenciades durant el mateix temps en diverses publicacions, particularment al Butlletí de la SCL (19 nous tàxons).

- Algunes correccions i esmenes d'espècies incloses en el treball del 2009.

Per a cada citació s'indica la localitat, la comarca, el codi UTM 10×10 km, l'altitud, el nombre i sexe dels exemplars capturats, la data de captura, el nom del collector i el nom de qui l'ha determinat en el cas que no sigui el primer dels autors, en la col·lecció del qual també estan dipositats els exemplars. Quan les dades s'han extret de la bibliografia, també s'esmenta el treball on han aparegut. Com a dades complementàries s'indiquen la distribució general de l'espècie i la planta hoste en el cas que es conegui. Les espècies noves per a la península Ibèrica van assenyalades amb un asterisc (*).

El mètode de captura dels exemplars és l'habitual (trampa de llum negra o actínica).

Per a la determinació de les espècies dubtoses, especialment les dels gèneres *Scrobipalpa* Janse, 1951, i *Caryocolum* Gregor & Povolný, 1954, hem comptat amb el valuós concurs i col·laboració del Sr. Jacques Nel, conegut especialista francès en Gelechiidae.

Per a l'ordenació sistemàtica dels tàxons que esmentem en aquest treball se segueix la darrera edició del catàleg de Vives Moreno (2014).

Resultats

a) Espècies noves per a Catalunya i/o les illes Balears

Synopacma sangiella (Stainton, 1863)

Material estudiat. Balears: Formentera, es Caló (31SCC78, 5 m), 1 ♂, 15.IV.2017 (J.J. Pérez De Gregorio, J. Parente & M. Bravo *leg.*).

Europa i Àsia Menor.

Planta nutrícia: *Lotus corniculatus*.

Apatetris altithermella (Walsingham, 1903)

Material estudiat. Anoia: Castellfollit de Riubregós (31TCG72, 550 m), 1 ♀, 15.VIII.2013 (E. Requena *leg.*).

Península Ibèrica, sud de França, Àustria i República Txeca.

Planta nutrícia: gramínies.

Metzneria aprilella (Herrich-Schäffer, 1854)

Material estudiat. Baix Camp: muntanyes de Prades, coll de les Masies (31TCF27, 980 m), 1 ♀, 12.VI.2009 (J.J. Pérez De-Gregorio & X. Jeremías *leg.*).

Europa, Àsia Menor i Kazakhstan.

Planta nutrícia: *Calcitrapa solstitialis*, *Colymbada scabiosa*.

Metzneria santolinella (Amsel, 1936)

Material estudiat. Anoia: Castellfollit de Riubregós (31TCG72, 550 m), 2 ♂, 1.V.2015 (E. Requena *leg.*).

Europa i Àsia Central. A la península Ibèrica ha estat citada d'Almeria (Andalusia) (Vives Moreno & Gastón 2017) i de Portugal.

Planta nutrícia: *Anthemis tinctoria*.

**Eulamprotes parahelotella* Nel, 1995

Material estudiat. Anoià: Argencçola (31TCG70, 650 m), 1 ♂, 8.X.2010 (E. Requena *leg.*; J. Nel det.).

França.

Planta nutrícia: desconeguda.

Nova per a la península Ibèrica.

Mirificarma mulinella (Zeller, 1839)

Material estudiat. Ribera d'Ebre: Tivissa, Fontanilles (31TCF14, 400 m), 1 ♂, 2.X.2015 (F. Vallhonrat i C. Coll *leg.*).

Europa i nord d'Àfrica.

Plantes nutrícies: *Genista germanica*, *G. tinctoria*, *Lembotropis nigricans*, *Sarothamnus scoparius*, *Ulex europaeus*.

Scrobipalpa amseli Povolný, 1973

Material estudiat. Anoià: Castellfollit de Riubregós (31TCG72, 550 m), 3 ♂, 14.VI.2013; 1 ♂, 1.V.2015 (J.J.Pérez De-Gregorio, E. Requena & M. Rondós *leg.*; J. Nel det.).

Península Ibèrica (Albarrasí, Terol, Aragó) i Alps francesos.

Planta nutrícia: desconeguda.

Scrobipalpa disjectella (Staudinger, 1859)

Material estudiat. Garrigues: Castelldans (31TCF19, 353 m), 1 ♂, 24.IV.2010 (J.J. Pérez De-Gregorio, E. Requena & M. Rondós *leg.*; J. Nel det.).

Península Ibèrica (Granada).

Planta nutrícia: *Artemisia barrelieri*.

Scrobipalpa postulatella (Huemer & Karsholt, 2010)

Material estudiat. Segrià: la Granja d'Escarp (31TBF78, 80 m), 1 ♀, 9.IV.2011 (J.J. Pérez De-Gregorio & M. Bravo *leg.*).

Sud d'Espanya.

Planta nutrícia: desconeguda.

Scrobipalpa camphorosmella Nel, 1999

Material estudiat. Anoià: Jorba (31TCG70, 350 m), 3 ♂, 20.VI.2003, 14.III.2009, 2.V.2009 (E. Requena *leg.*; J. Nel det.). **Garrigues:** Castelldans (31TCF19, 353 m), 2 ♂, 24.IV.2010 (J.J. Pérez De-Gregorio, E. Requena & M. Rondós *leg.*).

Península Ibèrica (Huelva, Andalusia), França, Grècia i Israel.

Planta nutrícia: *Camphorosma monspeliaca*.

Les citacions de *S. instabilella* (Douglas, 1846) que es van fer de Jorba (Anoia) (Requena 2009) corresponen a aquesta espècie.

Scrobipalpa stabilis Povolný, 1977

Material estudiat. Anoia: Jorba (31TCG70, 350 m), 3 ex., 24.VIII.2003; 1 ♂, 14.IX.2003, (E. Requena *leg.*; J. Nel det.).

Península Ibèrica.

Planta nutrícia: desconeguda.

Caryocolum albifaciella (Heinemann, 1870)

Material estudiat. Vall d'Aran: Bagergue (31TCH23, 1.500 m), 1 ♂, 20.VII.2009 (E. Requena *leg.*; J. Nel det.).

Alps i Massís Central francès, darrerament citada del Pirineu d'Andorra.

Planta nutrícia: *Silene vulgaris*.

Caryocolum repentis Huemer & Luquet, 1992

Material estudiat. Anoia: Castellfollit de Riubregós (31TCG72, 550 m), 1 ♀, 15.VIII.2013 (E. Requena *leg.*; J. Nel det.).

Alps, península Ibèrica i Rússia (Urals).

Planta nutrícia: *Gypsophila repens*.

Caryocolum provinciella (Stainton, 1869)

Material estudiat. Baix Llobregat: el Prat de Llobregat, delta del Llobregat (31TDF27, 1 m), 1 ♂, 28.IX.2011 (D. Fernández *leg.*; J. Nel det.).

Mediterrània: península Ibèrica, França, Marroc, Grècia i Turquia.

Planta nutrícia: *Silene nicaensis*.

Teleiodes brevalva Huemer, 1992

Material estudiat. Anoia: Castellfollit de Riubregós (31TCG72, 550 m), 1 ♂, 1 ♀, 15.VI.2012 (F. Vallhonrat *leg.*; J. Nel det.).

Espanya i Itàlia.

Planta nutrícia: possiblement, *Sorbus aucuparia*.

Les citacions catalanes de *T. vulgella* (Denis & Schiffermüller, 1775) són molt dubtoses (Jacques Nel com. pers.) i és gairebé segur que pertanyin a aquest tàxon o a *T. italica* Huemer, 1992 (= *gallica* Huemer, 1992) (cf. Requena 2009).

Teleiodes albidorsella Huemer & Karsholt, 1999.

Material estudiat. Anoia: Castellfollit de Riubregós (31TCG72, 550 m), 1 ♂, 1 ♀, 15.VI.2012 (F. Vallhonrat *leg.*); 1 ♂, 1.VII.2013 (E. Requena *leg.*); Òdena (31TCG80, 385 m), 1 ♀, 10.VIII.2008 (E. Requena *leg.*); Sant Martí de Tous (31TCG70, 500 m), 1 ♀, 28.V.2005 (E. Requena *leg.*).

Península Ibèrica.

Planta nutrícia: desconeguda.

La citació de *T. luculella* (Hübner, [1813]) que es va fer de Sant Martí de Tous (Anoia) (Requena 2009) correspon a aquesta espècie.

b) Espècies citades de Catalunya i Balears posteriorment al Catàleg del 2009 (Requena 2009) i no incloses

Stomopteryx flavipalpella Jäckh, 1959

Material estudiat. Gironès: Llagostera (31TDG93, 135 m), 1 ♀, 9.VII.2001 (A. i R. Orozco *leg.*; J. Nel det.).

Citacions bibliogràfiques. Cerdanya: serra del Cadí-Moixeró (Dantart & Vallhonrat 2016).

Chrysoestia eppelsheimi (Staudinger, 1885)

Citacions bibliogràfiques. Cerdanya: serra del Cadí-Moixeró (Dantart & Jubany 2011).

Palumbina guerinii (Stainton, 1858)

Citacions bibliogràfiques. Bages: Rajadell (Dantart & Jubany 2013).

Pyncostola bohemiella (Nickerl, 1864)

Citacions bibliogràfiques. Cerdanya: (Dantart & Jubany 2011).

Sophronia huemeriella (Denis & Schiffermüller, 1775)

Citacions bibliogràfiques. Anoia: Castellfollit de Riubregós (Dantart 2015b). **Baix Camp:** muntanyes de Prades (Dantart & Jubany 2012).

Mirificarma lentiginosella (Zeller, 1839)

Citacions bibliogràfiques. Alt Urgell: Sant Joan de l'Erm (Vallhonrat *et al.* 2014).

Mirificarma ulicinella (Staudinger, 1859)

Citacions bibliogràfiques. Berguedà: serra del Cadí-Moixeró (Dantart 2015a).

Prolita sexpunctella (Fabricius, 1794)

Citacions bibliogràfiques. Cerdanya: serra del Cadí-Moixeró (Dantart 2015b). **Vall d'Aran:** Aigües-tortes (Dantart 2016).

Athrips amoenella (Frey, 1882)

Citacions bibliogràfiques. Cerdanya: serra del Cadí-Moixeró (Dantart 2015b).

Scrobipalpa hyoscyamella (Stainton, 1869)

Citacions bibliogràfiques. Pallars Sobirà: Peramea, Gerri de la Sal (Dantart 2014).

Cal atribuir a aquesta espècie la citació que van fer de *S. costella* (Humphreys & Westwood, 1845) de Jorba (Anoia) (Requena 2009).

Scrobipalpa suaedicola (Mabille, 1906)

Material estudiat. Baix Llobregat: el Prat de Llobregat, delta del Llobregat (31TDF27, 1 m), 1 ♀, 28.IX.2011 (D. Fernández *leg.*) (J. Nel det.).

Citacions bibliogràfiques. Baix Llobregat: delta del Llobregat (Dantart & Jubany 2013).

Scrobipalpa spergulariella (Chrétien, 1910)

Material estudiat. Segrià: Timoneda d'Alfés (31TCF09, 236 m), 1 ♀, 3.X.2015 (J.J. Pérez De-Gregorio & E. Requena *leg.*). Amb dubtes, aquesta femella l'atribuïm a aquesta espècie.

Citacions bibliogràfiques. Alt Empordà: Roses (Huemer & Karsholt 2010).

Scrobipalpula tussilaginis (Stainton, 1867)

Citacions bibliogràfiques. Cerdanya: serra del Cadí-Moixeró (Dantart & Jubany 2011).

Scrobipalpuloides (= *Tuta*) *absoluta* (Meyrick, 1917)

Espècie invasora neotropical, actualment afecta les plantacions de tomàquets (*Lycopersicon esculentum*) a tot Catalunya (vegeu Generalitat de Catalunya 2009).

Ephysteris diminutella (Zeller, 1847)

Citacions bibliogràfiques. Alt Urgell: serra del Cadí-Moixeró (Dantart & Vallhonrat 2013).

Caryocolum fischerella (Treitschke, 1833)

Citacions bibliogràfiques. Cerdanya: riberes de l'Alt Segre (Dantart & Jubany 2011).

Caryocolum alsinella (Zeller, 1868)

Citacions bibliogràfiques. Pallars Sobirà: Peramea (Dantart 2014).

Caryocolum mazeli Huemer & Nel, 2005

Material estudiat. Vall d'Aran: Bagergue (31TCH23, 1.500 m), 1 ♂, 23.VII.2016 (E. Requena *leg.*). Port de la Bonaigua (31TCH23, 1.500 m), 1 ♂, 21.VII.2009 (J.J. Pérez De-Gregorio & E. Requena *leg.*).

Citacions bibliogràfiques. Berguedà: coll de Mola (serra del Cadí-Moixeró (Dantart 2015a). **Andorra:** (Huemer & Karsholt 2010).

Caryocolum kroesmanniella (Herrich-Schäffer, 1854)

Citacions bibliogràfiques. Cerdanya: serra del Cadí-Moixeró (Dantart & Jubany 2011).

c) Espècies de presència dubtosa

Teleiodes vulgella (Denis & Schiffermüller, 1775). Les citacions catalanes d'aquest gelèquid (serra del Cadí-Moixeró) (Dantart & Vallhonrat 2013, 2016) s'han fet a partir d'exemplars femelles (J. Dantart com. pers.). Les diferències en el ginopigi de les espècies d'aquest grup no ofereixen cap element que ens permeti separar-les. Tots els mascles examinats, tant de Catalunya com de la península Ibèrica, corresponen a *T. bre-*

vivalva Huemer, 1992 o a *T. italica* Huemer, 1992, i és dubtós que *T. vulgella* pertanyi a la fauna ibèrica (J. Nel com. pers.).

d) Correccions al Catàleg del 2009

Teleiodes luculella (Hübner, 1813). L'exemplar citat per Requena (2009) de Sant Martí de Tous (Anoia) cal atribuir-lo a *Teleiodes albidorsella* Huemer & Karsholt, 1999.

Scrobipalpa costella (Humphreys & Westwood, 1845). Citada per Requena (2009) de Jorba (Anoia), cal atribuir la referència a *Scrobipalpa hyoscymella* (Stainton, 1869).

Scrobipalpa instabilella (Douglas, 1846). Els exemplars citats d'aquest tàxon de Jorba (Anoia) cal atribuir-los a *Scrobipalpa camphoroscymella* Nel, 1999.

Agraïments

El nostre agraïment als companys Diego Fernández, Martí Rondós i Francesc Vallhonrat pel lliurament de material esmentat en el present treball; a Jacques Nel, per la informació i l'ajuda en la determinació de molts exemplars, i a Jordi Dantart, per la informació facilitada i la revisió d'aquest treball.

Referències bibliogràfiques

- Dantart, J. 2014. Resultats de les vuitenes Nits de les Papallones (Catalan Moth Nights): 25-29 d'agost de 2011. *Butll. Soc. Cat. Lep.*, 105: 45-69.
- Dantart, J. 2015a. Contribució al coneixement dels lepidòpters del Parc Natural del Cadí-Moixeró (Lepidoptera) (IV). *Butll. Soc. Cat. Lep.*, 106: 41-56.
- Dantart, J. 2015b. Resultats de les novenes Nits de les Papallones (Catalan Moth Nights): 14-18 de juny de 2012. *Butll. Soc. Cat. Lep.*, 106: 83-109.
- Dantart, J. 2016. Resultats de les desenes Nits de les Papallones (Catalan Moth Nights): 11-15 de juliol de 2013. *Butll. Soc. Cat. Lep.*, 107: 71-98.
- Dantart, J. & Jubany, J. 2011. Resultats de les cinquenes Nits de les Papallones (Catalan Moth Nights): 24-28 de juliol de 2008. *Butll. Soc. Cat. Lep.*, 102: 73-98.
- Dantart, J. & Jubany, J. 2012. Resultats de les sisenes Nits de les Papallones (Catalan Moth Nights): 21-25 de maig de 2009. *Butll. Soc. Cat. Lep.*, 103: 71-96.
- Dantart, J. & Jubany, J. 2013. Resultats de les setenes Nits de les Papallones (Catalan Moth Nights): 9-13 de setembre de 2010. *Butll. Soc. Cat. Lep.*, 104: 55-85.
- Dantart, J. & Vallhonrat, F. 2013. Contribució al coneixement dels lepidòpters del Parc Natural del Cadí-Moixeró (Lepidoptera) (II). *Butll. Soc. Cat. Lep.*, 104: 25-44.
- Dantart, J. & Vallhonrat, F. 2016. Contribució al coneixement dels lepidòpters del Parc Natural del Cadí-Moixeró (Lepidoptera) (V). *Butll. Soc. Cat. Lep.*, 107: 119-135.
- Generalitat de Catalunya. Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca i Alimentació 2009. *La plaga de la Tuta del tomàquet* [Consulta: 20 octubre 2017]. Disponible a: <http://agricultura.gencat.cat/ca/ambits/agricultura/dar_sanitat_vegetal_nou/dar_plagues_males_herbes/dar_plagues/insectes/tuta-tomaquet/>.

- Huemer, P. & Karsholt, O. 2010. Gelechiidae II (Gelechiinae: Gnorimoschemini). *In: Microlepidoptera of Europe* (Huemer, P., Karsholt, O. & Nuss, M., eds), 6: 1-586. Apollo Books, Stenstrup.
- Requena, E. 2009. Aproximació a la fauna dels gelèquids de Catalunya i Balears (Lepidoptera: Gelechiidae). *Treb. Soc. Cat. Lep.*, 16: 5-77, làms 1-5.
- Vallhonrat, F., Pérez De-Gregorio, J.J. & Requena, E. 2014. Alguns lepidòpters de Sant Joan de l'Erm (Alt Urgell) amb novetats per a la fauna de Catalunya (Lepidoptera). *Butll. Soc. Cat. Lep.*, 105: 87-90.
- Vives Moreno, A. 2014. *Catálogo sistemático y sinonímico de los Lepidoptera de la Península Ibérica, de Ceuta, de Melilla y de las islas Azores, Baleares, Canarias, Madeira y Salvajes (Insecta: Lepidoptera)*. Suplement a *SHILAP Revista lepid.* 1.184 pp. Sociedad Hispano-Luso-Americana de Lepidopterología, Madrid.
- Vives Moreno, A. & Gastón, J. 2017. Contribución al conocimiento de los Microlepidoptera de España, con la descripción de una especie nueva (Insecta: Lepidoptera). *SHILAP Revista lepid.*, 45(178): 317-342.

Data de recepció: 7 de novembre de 2017

Data d'acceptació: 11 de noviembre de 2017